

N:o 3.

Af herr **Wieselgren** m. fl., om anslag till upprätthållande af verksamheten vid de genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade s. k. folksanatorierna.

Det är nogsamnt bekant i hvilken oroväckande stor omfattning lungtuberkulosen hemsöker vårt land. Mer än 12,000 personer lära årligen borttryckas af dess härjningar. Enligt förefintlig statistik af år 1902 voro af i rikets samtliga städer inträffade 15,958 dödsfall icke mindre än 3,317 orsakade af tuberkulos — det vill säga hvart femte dödsfall — och antagas kan, att för hela riket hvart sjunde dödsfall förorsakas af lungdot.

Med varmhjärtadt intresse för den af denna sjukdom särskildt hemsökta delen af vårt lands befolkning anlog Konungen den till hans jubileum år 1897 från Sveriges folk insamlade jubileumsgåfvan till inrättande af så kallade folksanatorier med ändamål att mottaga och vårda lungsjuka, företrädesvis bland landets ekonomiskt mindre lyckligt lottade befolkning.

För tillgodogörande af behovet därutinnan inom landets olika delar upprättades, tack vare medverkan äfven från Riksdagens sida, tre sanatorier, Hålahult, Hessleby och Österåsen.

Dessa sanatorier, hvilkas uppförande beräknades kosta kronor 1,440,000, kräfde i verkligheten en kostnad af 1,998,356 kronor 53 öre.

Årliga underhållskostnaden, som förslagsvis upptogs till kronor 219,000, uppgick i verkligheten år 1902 till kronor 308,757 och beräknades för år 1903 till kronor 315,552.

För innevarande år hafva sanatoriestyrelserna inkommit med förslag till utgiftskostnader, slutande på en utgiftssumma af kronor 347,770: 32, hvori dock icke ingår något belopp för afskrifningar.

Öfverstyrelsen för jubileumsfonden, som utgöres af förste hofmarskalken Printzsköld, generaldirektör Linroth, öfverläkaren dr Warfvinge, bankofullmäktigen Olof Jonsson samt arkitekten Carl Möller, angifver såsom orsaker till stegringen i de beräknade utgifterna: drygare arbetskostnader, större erforderlig personal vid sanatorievården, ökade aflöningar och högre utspisningskostnader.

Dessa senare beräknades till 2 kronor om dagen för person, men utgjorde år 1902 vid Hålahult kronor 2: 23, vid Hesseleby kronor 3: 19 och vid Österåsen kronor 3: 48.

Den behållna sanatoriefonden, som beräknades komma att utgöra kronor 1,800,000, och med hvars afkastning underhållskostnaderna skolat bestridas, minskades sålunda redan från början genom byggnadskostnadens stegring med högst afsevärdt belopp och utgjorde enligt revisorerens berättelse för år 1902 endast kronor 1,080,000.

Till följd af att kostnaderna på olika sätt ökats och inkomsterna minskats, har sanatoriernas förvaltning för år 1902 faktiskt medfört en brist af kronor 168,935: 78. För 1903 beräknas bristen blifva kronor 180,000.

Enär denna brist, som sålunda visar tendens att ökas för hvarje år, måste täckas ur den behållna kapitaltillgången, kommer, såsom öfverstyrelsen framhåller, inom få år hela det räntebärande kapitalet att vara förbrukadt och i följd däraf det ekonomiska underlaget för upprätthållandet af sanatoriernas välsignelsebringande verksamhet att saknas.

Då sanatorierna hufvudsakligast äro afsedda att erbjuda de fattiga och mindre bemedlade sin hjälp i striden mot lungsvoten, har öfverstyrelsen ej ansett sig kunna föreslå höjandet af sjukvårdsafgifterna, som utgå för dessa klasser med respektive 50 öre och kronor 1: 25 om dagen, utan har därför hemställt till hufvudmännen om inrättande af ett penninglotteri till jubileumsfondens förstärkande, hvilken hemställan vid

sammanträde sistlidne december månad af majoriteten bland de då tillstädesvarande biträdts.

Emellertid torde det på goda skäl kunna ifrågasättas, huruvida den sålunda anvisade utvägen för åstadkommande af medel till fortsättning af sanatoriernas verksamhet är den, man bort välja.

Hvilken åsikt man än må hysa i fråga om lämpligheten eller olämpligheten af penninglotteriers inrättande i vårt land, torde man dock kunna vara ense därom, att inrättande af ett dylikt lotteri icke är en tilltalande form att bereda medel till upprätthållande af en fond, tillkommen såsom en gård af svenska folkets tillgifvenhet för sin Konung och använd uteslutande i människokärlekens tjänst. Åt ett lotteri, som skulle fylla det därmed afsedda ändamålet, måste för öfrigt gifvas dimensioner, som i och för sig synas ägnade att framkalla betänkligheter; bättre och värdigare har det synts oss vara att i en fråga sådan som denna vädja till folkrepresentationen. Striden mot tuberkulosen är en nationell lifsfråga, där det gäller att söka rädda tusentals människolif och tusentals hem från lidande och nöd. Denna sjukdoms bekämpande är en strid icke blott för de däraf hemsökta, utan för hela folket; de åtgärder, som afse att hjälpa de sjuka, komma också alla andra till godo; det är icke endast hänsyn till lidande medmänniskor, utan till hela folkets framtid, som gör vidtagande af dylika åtgärder till en samhällsplikt.

Såsom förut framhållits, har ej afkastningen af jubileumsfondens kontanta tillgångar förslagit till täckande af sanatoriernas drift- och underhållskostnader under åren 1902 och 1903. Tack vare offervillighet af enskilde, lär emellertid säker utsikt finnas, att den vid 1903 års slut uppkomna bristen å sanatoriernas stat skall blifva betäckt, och det erfordras därför allenast att från och med innevarande års ingång åstadkomma jämvikt mellan utgifter och inkomster.

På sätt bilagda promemoria från öfverstyrelsen utvisar, kräfver underhållskostnaden för sanatorierna ett årligt belopp af kronor 200,000 utöfver afkastningen af fondens räntebärande tillgångar, hvadan alltså för åren 1904 och 1905 skall därutöfver erfordras ett belopp af 400,000 kronor, hvars anvisande af Riksdagen denna motion afser.

Ifrågavarande belopp, hvaraf hälften torde få anvisas att utgå under innevarande år, bör lämpligen användas till bestridande af oundgängliga utgifter: såsom utspisningskostnaden inom de lägsta betalningsklasserna och aflöningar, i den mån anslaget därtill förslår, till sanatoriernas läkare och öfrigt personal; och bör jämväl användningen af de anslagna medlen

vara underkastad samma granskning, som gäller i fråga om användningen af andra statens medel.

Dessutom torde kunna ifrågasättas, huruvida icke för ytterligare kontroll öfver sanatoriernas verksamhet en ledamot i öfverstyrelsen borde af Kongl. Maj:t förordnas.

Slutligen bör, enligt vårt förmenande, det villkor fogas vid anslagets beviljande, att icke något lotteri till förmån för sanatoriernas verksamhet anordnas.

På grund af hvad här ofvan anförts, våga vi härmed vördsamt föreslå,

att Riksdagen till upprätthållande af verksamheten vid de genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade s. k. folksanatorierna ville, under de närmare villkor, som må bestämmas, för år 1905 bevilja ett belopp af kronor 400,000, hvaraf hälften eller kronor 200,000 må af tillgängliga medel förskjutas under innevarande år.

Stockholm den 21 januari 1904.

Sigfrid Wieselgren.

<i>Hj. Palmstierna.</i>	<i>R. G. Hamilton.</i>
<i>Hugo Hedenstierna.</i>	<i>Axel Petri.</i>
<i>F. v. Essen.</i>	<i>Ch. E. von Oelreich.</i>
<i>G. F. Gilljam.</i>	<i>Alb. Anderson.</i>
<i>J. M. Ekströmer.</i>	<i>Olof Björklund.</i>
<i>C. P. af Burén.</i>	<i>J. S. F. Stephens.</i>
<i>Gustaf Walin.</i>	<i>C. H. v. Mentzer.</i>
<i>Carl Moberg.</i>	<i>Gustaf Björlin.</i>
<i>P. Lundsten.</i>	<i>Wald. Ewerlöf.</i>
<i>P. Em. Lithander.</i>	<i>E. A. Enhörning.</i>
<i>Carl Rydberg.</i>	<i>O. V. Lundberg.</i>

<i>M. G. De la Gardie.</i>	<i>Jonas Alströmer.</i>
<i>Ax. G. Svedelius.</i>	<i>E. Hägglund.</i>
<i>Vollrath Tham.</i>	<i>Wilhelm Odelberg.</i>
<i>F. Cl:son Wachtmeister.</i>	<i>F. A. Boström.</i>
<i>A. L. Apelstam.</i>	<i>Gustaf B. Berg.</i>
<i>Olof Melin.</i>	<i>J. H. Dieden.</i>
<i>Gust. Lagerbring.</i>	<i>Oscar Almgren.</i>
<i>Lars Berg.</i>	<i>C. A. Sjöcrona.</i>
<i>G. H. Spens.</i>	<i>J. Berlin.</i>
<i>Th. af Ekenstam.</i>	<i>C. J. Beck-Friis.</i>
<i>Wilh. Brehmer.</i>	<i>W. v. Hallwyl.</i>

Afskrift.

V. P. M. rörande Konung Oscar II:s jubileumsfond.

Bokslutet för år 1902, det senaste, som föreligger färdigt, utvisar, att utgifterna för sanatorierna (afskrifningar inräknade) uppgått till 360,497 kr. 94 öre samt att inkomsterna utgjort 151,096 kr. 79 öre, hvadan således på själfva sanatorieverksamheten uppstått en förlust af 209,401 kr. 15 öre; därtill kommer för vissa gemensamma omkostnader (en mindre från år 1901 öfverförd balans inräknad) ett belopp af 14,322 kr. 20 öre, och uppgå utgifterna för året sålunda till sammanlagdt 223,723 kr. 35 öre. Rän-teafkastningen å jubileumsfonden har utgjort 54,787 kr. 57 öre, och bristen således 168,935 kr. 78 öre, hvaraf emellertid 26,977 kr. 75 öre kunnat täckas genom tillfälliga inkomster, så att det belopp, hvarmed fonden under året minskats, utgjort 141,958 kr. 03 öre.

Något approximativt bokslut för år 1903 är icke lätt att nu fram-lägga, men då väl knappast förlusten på sanatorieverksamheten varit mindre än föregående år, men däremot räntefkastningen naturligtvis minskats i och med det att fondens räntebärande tillgångar måst tagas i anspråk, är det sannolikt, att årets brist kommer att röra sig omkring 180,000 kr.; och då de tillfälliga inkomsterna icke på långt när uppgått till samma belopp som år 1902, torde största delen af bristen komma att ytterligare minska jubileumsfonden.

Det torde af ofvanstående framgå, att, såvida ej någon kraftig åtgärd vidtages till ordnande af jubileumsfondens ekonomi, denna fonds räntebärande tillgångar inom få år måste vara förbrukade. Kraftiga försök att nedbringa kostnaderna hafva gjorts och göras fortfarande såväl af öfverstyrelsen som af styrelserna, men mer än till en viss grad lyckas det dock ej. De förslag till utgiftsstaten för innevarande år, som inkommo från sanatoriestyrelserna, slutade på en summa af 347,770 kr. 32 öre (afskrifningarna ej inräknade), de af öfverstyrelsen fastställda staterna slutade å 325,396 kr. 14 öre, utvisande en nedprutning af 22,374 kr. 18 öre, men delvis är detta en besparing kanske endast på papperet, då fråga är om förslagsanslag till ändamål, som måste tillgodoses, äfven om

anslagen öfverskridas, delvis är det endast ett uppskjutande af en utgift, som förr eller senare blir oundviklig.

Med stöd af hvad här ofvan anförts kan det årliga belopp, som erfordras för jubileumsfondens vidmakthållande och för ett ostördt upprätthållande af sanatorieverksamheten, svårigen beräknas lägre än till 200,000 kronor. Denna siffra har ock lagts till grund vid de förberedande förhandlingarna om ett eventuellt penninglotteri, i det man ansett, att ett belopp af allra minst fem millioner borde söka åstadkommas på sådan väg.

Stockholm januari 1904.

Otto Printzsköld.

Lika lydande med originalet intyga:

Alb. de Perre.

Oscar Johanson.

Som, enligt hvad den af öfverstyrelsen för Konung Oscar II:s jubileumsfond senast afgifna berättelse upplyser, de årliga utgifterna för sanatorierna visat sig öfverstiga inkomsterna, så att vid 1903 års slut uppstått en brist, hvilken beräknas uppgå till 200,000 kronor, hafva undertecknade, hvilka anse en så beskaffad utväg som användande af ett penninglotteri icke böra tillgripas för befordrande af ett från mänsklig och fosterländsk synpunkt lika behjärtansvärdt ändamål, velat härigenom förbinda sig att till öfverstyrelsen för Konung Oscar II:s jubileumsfond för täckande af oförmålda brist öfverlämna ett belopp af 200,000 kronor under förutsättning och villkor, att genom annan åtgärd än användande af ett penninglotteri före utgången af 1904 beredes tryggad tillgång till bestridande af utgifterna för sanatorierna från och med ingången af 1904 och framgent.

Stockholm den 2 januari 1904.

Namn	Belopp
Hugo Tamm	10,000
Carl Cervin	10,000
Oscar Ekman	10,000
	<hr/>
	Transport 30,000

Namn	Belopp
	Transport 30,000
K. A. Wallenberg	10,000
Louis Frænckel.....	10,000
John Bernström	10,000
Edvard Cederlund	10,000
W. von Hallwyl	10,000
Axel Johnson.....	10,000
B. A. Danelius	10,000
Knut Ljunglöf	10,000
F. G. Althainz	10,000
Clæs G. Norström	10,000
Medlemmar af familjen Kempe	10,000
Carl Wijk	5,000
Marika Dickson	5,000
Blanche Dickson	5,000
Sophie Ekman	5,000
August Röhss	5,000
P. Wikström j:or	5,000
Carl Schnell	5,000
Aug. Reinhold	5,000
C. A. Weber	5,000
C. F. Lundström	5,000
N. G. Sörensén	5,000
J. A. W. och R. Bäckström	5,000
	<hr/> Kronor 200,000